

Het duel : een ethisch-sociale studie

<https://hdl.handle.net/1874/235089>

mm 11006

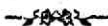
P. 82.

HEER DEER
ZUPPEN.
W. C. WASSLEVEN.

B. oct.
2436

B. Min.lett
J^o. 2436

HET DUEL.

EEN ETHISCH-SOCIALE STUDIE.

Uit 't Hoogduitsch.

ZUTTEN,

W. C. WANSLEVEN.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2838 723 5

I N L E I D I N G.

't Is een verblijdend teeken van onzen tijd, die door zijn jagen naar stoffelijk voordeel een kwaden naam heeft, dat in weerwil van vele hevige aanvallen een gebruik blijft bestaan, 't welk een krachtig bewijs is tegen de beschuldiging, waarvan we zoo even spraken. Dit gebruik is 't duel. — Zelfs zijn tegenstanders zullen moeten toestemmen, dat de oorzaak van 't duel gewoonlijk in een levendig, om 't zoo eens te noemen, idealisch gevoel van eer moet gezocht worden. Nu moge men dit gevoel ziekelijk, gejaagd of overspannen noemen, onedel is 't op zich zelf niet en de bron van 't duel dus ook niet onrein. Onze eeuw heeft dit gebruik niet slechts weten te behouden, zij heeft 't welbeschouwd als opnieuw geboren doen worden. Door de regelen, volgens welke 't duel thans plaats vindt, heeft 't ook, wat 't vroeger miste, een waardig, aesthetisch uiterlijk verkregen. Ten gevolge daarvan is 't, ondanks de aanvallen er tegen gericht, zeer in gebruik, meer nog bijna dan in de tweede helft der vorige eeuw. In alle kringen hebben tijdens de laatste 40 jaren duels plaats gehad, die beroemd zijn geworden door de personen, welke er de hoofdrol bij vervulden. Zoo is uit de Fransche journalistische kringen algemeen bekend 't duel tusschen **ARMAND CARREL** en **EMIL DE GIRARDIN**, in Duitschland dat tusschen **KARL TWESTEN** en den Generaal **VON MANTEUFFEL**. Van jonger dagteekening nog de duels tusschen den Hertog **DE**

MONTPENSIER en DON ENRIQUE DE BOURBON, den Vorst VON METTERNICH en den Overste DE BEAUMONT, den Generaal Klapka en den Afgevaardigde CSERNATONY. Onder studenten verwekten door hun ernstigen afloop buitengewoon opzien de duels KAGERBAUER—SCHOTSCH, GABLENZ—GROSSMANN en dat van Graaf BISMARCK. Men ziet dus, 't duel is nog veelvuldig in gebruik. In weerwil daarvan of juist daarom vermeederen in den jongsten tijd de aanvallen, die op 't gebied der philosophie er tegen gericht worden. Aan de andere zijde hebben de geschriften, welke nu en dan, maar al te schaars, in 't licht gegeven worden tot verdediging van 't duel, 't gebrek dat de schrijvers 't slechts uit een sociaal oogpunt, en ook in dit opzicht nog niet volledig, beschouwen, maar 't ethische geheel en al verontzachtzamen.

Dit geschriftje heeft zijn ontstaan te danken aan den wensch 't duel in zijn sociaal en tevens in zijn ethisch karakter te rechtvaardigen, om op die wijze te trachten de leemten, die door andere verdedigers zijn overgelaten, ten minste gedeeltelijk aan te vullen. Dit is geen lichte taak, want mannen van erkende en groote geleerdheid hebben hun stem tegen 't duel verheven. Hun geschriften ontleenen een groot gewicht aan de omstandigheid, dat de schrijvers als mannen van onbevleete eer in een ruimen kring bekend zijn. Maar wijl juist daarom hun werken licht een grootere practische uitwerking konden hebben (we zeggen niet, dat ze die werkelijk hebben gehad) moet men krachtige pogingen aanwenden, om hen met dezelfde wapenen te bestrijden. Daarbij moeten we ons evenwel er voor wachten, om 't eens platweg zoo te noemen, „'t kind met 't waschwater weg te werpen.” 't Is ons doel niet de eer van hen, die uit beginsel tegen 't duel zijn en daarom, getrouw aan hun overtuiging, 't niet in

toepassing willen brengen, ook slechts in 't minst te betwijfelen.

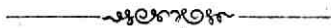
Om 't ons gestelde doel beter te kunnen bereiken, verdeelen we onze apologie in drie punten.

I. 't Duel voor de rechtbank des verstands. In dit deel zullen we hebben aan te toonen, dat 't gevoelen als ware 't duel op zich zelf iets ongerijmds, alles behalve een goeden grond heeft en dus bij een nauwkeurige beschouwing onhoudbaar blijkt te zijn. Daarbij gebruiken we gaarne de benamingen „overspannen” en „romantisch” in zoover men daarmee 't afwijken van den weg, die tot stoffelijk gewin leidt, wil te kennen geven.

II. zullen we 't duel ook voor den rechterstoel der zedelijkheid moeten brengen, om te zien of 't ook daarvoor kan bestaan. We zullen 't aan de oorspronkelijke practische begrippen toetsen en nauwlettend acht geven of deze ook werkelijk gewichtige bezwaren er tegen kunnen inbrengen, want de zedelijkheid is 't middel, waarmee 't duel 't hevigst bestreden wordt.

III. zullen we 't duel in zijn betrekking tot de maatschappij beschouwen. We zullen moeten vragen: brengt 't duel der maatschappij schade of voordeel toe? Gelijk in 't tweede deel met de oorspronkelijke, zullen we hier 't duel met de daaruit voortvloeiende ethische begrippen trachten te vereenigen.

Eindelijk zullen we aan 't duel in een kring, waar 't bovenal in eere wordt gehouden, onze aandacht wijden. Dit zal ons slotwoord zijn.

'tDuel voor de rechtbank des verstands.

Eer we er toe overgaan ook slechts één woord over de geoorloofdheid of de doelmatigheid van 't duel te spreken, moet 't begrip er van onzen lezers duidelijk voor oogen staan; we zouden anders vreezen geheel verkeerd begrepen te worden. Als we 't woord „duel” gebruiken, verstaan we daaronder enkel den hedendaagschen, met inachtneming van bepaalde regelen en vormen plaats hebbenden strijd van eer. Daartoe behooren noodzakelijk de volgende punten:

1. De uitdaging.
2. De aanneming daarvan.
3. Gelijkheid van wapenen en overige voordeelen.
4. Getuigen.

Slechts dit alles te zamen maakt 't duel tot 't geen 't is en zooals we 't hebben te omschrijven. 't Tweegevecht der middeleeuwen was dus niet altijd een duel, wijl 't vaak gebeurde, dat de eene partij door de andere, terwijl deze met uitgetogen zwaard den aanval deed, tot den strijd gedwongen werd. Evenmin zouden we 't als een duel kunnen beschouwen, indien iemand, met sabel of pistool gewapend, zijn beleediger in de eenzaamheid verraste en hem, door zijn leven te bedreigen, dwong de wapens op te vatten. Derhalve is niet elk tweegevecht een duel, al is ieder duel een tweegevecht. Uit dit alles volgt nu deze bepaling: „'t Duel, in den hedendaag-

schen zin van 't woord, is een tweegevecht, dat plaats heeft tot herstel der eer, met medewerking van getuigen en gelijkheid van kansen en voorafgegaan is door een rechtstreeksche uitdaging aan de eene en een behoorlijke aanneming daarvan aan de andere zijde."

't Doel van 't duel is dus herstel van eer. Als we echter van eer spreken, moeten we vóór alles duidelijk zien welke soort van eer hier slechts kan bedoeld worden. 't Ligt voor de hand, dat hier van innerlijke eer, die enkel gegrond is op een rechtschapen levenswandel, geen sprake kan zijn, want deze kan men zich zelf wel ontnemen, maar ze kan ons nooit *ontnomen worden*. Onder eer verstaan we hier de uitwendige blijken van waardeering, die we noodig hebben te ontvangen van hen, welke met ons op gelijken of nagenoeg gelijken trap van stand en beschaving staan. Die waardeering is echter uit den aard der zaak uitwendig, waarom ook de daarop gegronde eer de "uitwendige eer" genoemd wordt. Weigert mij nu iemand door woord of daad de blijken dat hij me als man van eer erkent, dan kwetst hij mijn uitwendige eer. Nu doet zich de vraag voor: heeft een man de uitwendige eer noodig of niet? 't Antwoord zal onvoorwaardelijk toestemmend moeten zijn. Ieder heeft behoefte aan een bepaalden, zedelijken kring, waarin hij naar den geest bestaan en ruim ademen kan, zal hij een zelfstandig wezen zijn en blijven. Dien kring kunnen we dus den kring van iemands zedelijk bestaan noemen. Indien A. nu zijn kring in die mate verwijdt, dat hij de rechten van B. aanrandt, dan zal B. die aanranding moeten tegengaan of de ruimte van zijn kring naar evenredigheid moeten verkleinen. Wordt dit gedurig herhaald, dan moet eindelijk de middellijn van B's kring = 0, d.w.z. ze moet denkbeeldig worden.

Een voorbeeld zal dit meer helder in 't licht plaatsen. Stellen we, dat iemand, die voor 't overige een man van eer is, ten gevolge van verschillende omstandigheden meermalen doodelijk beleedigd wordt door personen, die evenzeer als hij bekend staan als rechtschapen mannen. De beleedigde laat de zaak den vrijen loop. Zal die man 't leven, dat hij tot dusver leidde, rustig kunnen voortzetten? Zal hij niet veeleer overal minachting en bespottung vinden, die hem alle achting ontrooven en in vele gevallen zelfs in zijn beroep of betrekking schade zal toebrengen? Van nu af zal elke deugniet 't recht meenen te hebben te doen, wat mannen van eer hem hebben aangedaan. De man is zich zelf genoeg, maar — hij leeft niet alleen, hij moet voor zijn bestaan zorgen zoowel in 't zedelijke als in 't stoffelijke. Daarom heeft hij behoefte aan uitwendige eer.

Daar 't echter niet minder zeker is, dat de uitwendige eer geschonden kan worden, moet er een middel zijn om haar te herstellen. Dit middel moet uit den aard der zaak een beëtooning van weerstand zijn. Want zoowel de uitwendige eer als haar herstel is iets volstrekt afgetrokken. Men kan zijn eer niet oprapen en in den zak steken als een verloren beurs. Daar moet dus door den persoon zelf iets gedaan worden, waaruit duidelijk blijkt, dat hij zijn eer op geenerlei wijze laat verkorten. Die daad zal 't middel zijn tot herstel van eer. 't Duel is een daad, welke hiertoe 't vereischte bezit. Weert 't de aantijging niet af met bloedigen ernst, als de beleedigde, in den strijd tegen den belager zijner eer, leven en gezondheid op 't spel zet? Naar den aard der beleediging, met zwaarder of lichter wapen, staat de duellist pal voor zijn eer — nooit evenwel mag de mogelijkheid van doodelijke verwonding buitengesloten zijn, omdat juist daardoor duidelijk

blijkt, dat de afwering der belediging ernstig is en dus 't duel in den eigenlijken zin doelmatig wordt.

Beschouwen we de gevolgen van 't duel nader, dan doen zich zes kansen van afloop aan ons voor. Of de beledigde, dien we natuurlijk ook als den uitdager moeten beschouwen, of de uitgedaagde belediger, of beiden kunnen gedood of gewond worden. In elk dezer gevallen blijkt de doelmatigheid van 't duel. Valt de beledigde, dan moge dit bedroevend zijn, onwaardig is 't niet. 't Tegendeel is waar; hij sterft als een vrij man voor vrijheid en eer. Hij strijdt voor zijn zedelijk, voor zijn hooger bestaan, en moet hij ook 't leven laten, hij neemt 't bewustzijn met zich in 't graf alles gedaan te hebben, wat men in billijkheid van hem vorderen kon. Wordt hij gewond, dan zal die gedachte op 't ziekbed hem sterken. — Ditzelfde nu, dood of verwonding, kan ook den uitgedaagden belediger treffen. Ja, 't spreekt van zelf, dat de beledigde alle krachten moet inspannen om een van beide te doen plaats hebben. Dit gebiedt hem niet alleen de plicht des zelfbehouds, maar ook slechts daardoor toont hij, dat 't zijn ernstig streven is de belediging uit te wisschen. Ten eerste, wijl hij slechts dan 't zelfde van zijn tegenstander (verondersteld dat deze een edeldenkend mensch is) verwachten kan en ten tweede, omdat hij ook enkel daardoor toekomstige beledigers kan afschrikken. Gelukt 't den beledigde niet zijn tegenpartij te overwinnen, dan heeft hij toch door 't streven daarnaar zijn eergevoel genoegzaam bewezen en is dus, gelijk we reeds zeiden, in zijn eer hersteld. Na al 't voorafgegane behoeft 't geen betoog, dat herstel van eer ook 't gevolg is van den dood of de verwonding van beide duellisten.

't Duel is dus — voorloopig van 't standpunt des uitdagers

beschouwd — noch ontoereikend, noch verkeerd, noch ongerijmd, zocals Professor Dr. Nahlowsky, een zijner voornaamste tegenstanders, 't noemt.

1. 't Duel is toereikend, want men bereikt er door, 't geen men wenscht, namelijk te bewijzen, dat men zich niet laat beleedigen. 't Spreekt van zelf, dat men daarbij tevens beproeven zal vóór de ontmoeting de beweringen van zijn tegenpartij te ontzenuwen, voor zoover ze (wat zelden geschiedt) de innerlijke eer aantasten. Wilde men echter bedaard voortleven, om door zijn verderen onberispelijken wandel te bewijzen, dat de aantijging ongegrond was, dan zou die lankmoedigheid zeer licht haar doel kunnen missen en door velen voor een zwijgende bekentenis gehouden worden volgens 't wel wat platte spreekwoord: „hoe meer men de mest roert, hoe meer ze stinkt.” Treedt daarentegen de beleedigde, om zijn verzet met woorden meer kracht bij te zetten, gewapend voor zijn uitwendige eer in 't strijdperk, dan toont hij daardoor den zedelijken ernst, waarmee hij de zaak opvat. — Onjuist is ook de meening, dat de duellist slechts door geblaseerdheid er toe komt zijn leven in de waagschaal te stellen. Dit kan in sommige gevallen zoo zijn, maar we kennen ook duellisten, van welke 't zonneklaar is, dat ze zich volkomen bewust waren wat hun 't leven was. Wie denkt hierbij niet aan **KARL TWESTEN** en **ARMAND CARREL**? Dat deze mannen een leven op 't spel hebben gezet, dat niet slechts hun zelf, maar ook 't vaderland dierbaar was, is een bewijs tegen de zoo even genoemde beschuldiging. Speelt bij 't duel gedachteloosheid of geblaseerdheid een rol, dan is dit in elk geval slechts bij uitzondering, want voor ieder mensch bezit 't leven meer of minder waarde. — Voor 't overige is een gewichtige waarborg tegen 't lichtzinnig vechten verkregen door de regelen

en vormen van 't hedendaagsch duel. Zoo bestaat er een bepaling, volgens welke de getuigen verplicht zijn de geheele zaak te behandelen en te onderzoeken, zooals men dit van bij den voorafgeganen twist onzijdige personen kan verwachten, en een verzoening te bewerken, zoo dit mogelijk is. Hierdoor wordt menig onbedacht duel voorkomen. Voorts mag 't duel nooit terstond, maar eerst over één of twee dagen plaats hebben, zoodat de drift tijd heeft om te bedaren en een schikking lichter tot stand komt. Ten slotte wenden de getuigen, zooals bekend is, nog op de strijdplaats een poging aan tot verzoening.

2. Dr. Nahlowsky noemt verder 't duel een verkeerd middel, omdat 't niet voor latere beledigingen vrijwaart, de tuchtiging van den belediger niet waarborgt en den beledigde evenmin een wezenlijke voldoening verschafft.

Tegen de beide eerste bezwaren voeren we slechts aan, dat, zooals wij reeds betoogden, 't duel niet ten hoofddoel heeft voor verdere beledigingen te behoeden of den tegenstander lichamelijk te tuchtigen. Dit kunnen we als een bijbedoeling laten gelden, maar ook als niets meer. Derhalve nemen we insgelijks aan, dat menigeen, gelijk de ondervinding leert, door 't uitzicht op een duël bewogen wordt zijn medemenschen ongemoeid te laten, die anders zeker last van zijn onbeschaamdheid zouden gehad hebben. Ongetwijfeld zal dit niet altijd 't geval zijn, maar 't is nochtans een nieuwe goede eigenschap, die we in 't duel ontdekken. — Wel moet de tuchtiging der tegenpartij mede 't oogmerk zijn, doch we mogen hierbij niet vergeten, dat 't duel de reinheid zijner bedoeling zou verliezen, indien wraakzucht er de oorzaak van was. Want als een daad van wraak kunnen we 't wel rechtvaardigen voor de vierschaar des verstands, maar nooit voor

die der zedelijkheid. Wat echter de volkomen genoegdoening aangaat, die, naar men beweert, door 't duel niet verkregen wordt, wij vragen waarin die dan toch bestaat. Is 't wellicht een volkomen herstel van eer, als iemand, die een oorveeg heeft ontvangen, door zijn tegenstander om vergiffenis wordt gevraagd, ten gevolge der tusschenkomst van den rechter? Of wanneer de bedrogen echtgenoot den verleider zijner vrouw voor zes maanden een verblijf in de gevangenis ziet aangewezen en daarbij 't genoeggen heeft de zaak uitvoerig als een belangwekkend voorval in de courant vermeld te zien? 't Duel geeft hem vrij wat aannemelijker voldoening. Tegen den man, die hem zoo zwaar beleedigd heeft, treedt hij op met 't wapen in de hand, ten bewijze dat hij zijn eer en recht, ten koste van zijn bloed en leven, wil verdedigen. Slechts zóó doet hij op voldoende wijze de afwering der beleediging blijken. En juist in 't bewustzijn hiervan en in de bewijzen van goedkeuring, die de beleedigde ontvangt in den kring, waartoe hij behoort, is zijn voldoening gelegen.

Professor Nahlowsky vergeet ook, dat er beleedigingen zijn, die niet in aantijgingen bestaan, bij welke 't dus evenmin noodig is door zijn verder gedrag de beleediging te ontzenuwen als mogelijk haar door herroeping te zien uitgewischt. Om op 't vroegere voorbeeld terug te komen, een oorveeg laat zich evenmin herroepen als 't verleiden eener echtgenootte of zuster. En zelfs wanneer wij op een aantijging 't oog vestigen, vernemen wij van Prof. Nahlowsky, dat de beleedigde eigenhandig den mond sloot, die zijn beschuldigingen *had kunnen terugnemen*. Dit „had kunnen” geeft een zeer gewaagde veronderstelling te kennen. Minstens is de terugneming door den beleediger onzeker, in vele gevallen zelfs onwaarschijnlijk.

Wat de ontzenuwing der belediging door verderen onbepelijken levenswandel betreft, is 't voldoende aan te merken, dat de beledigde (voor zoover hij een eerlijk man is, en slechts dit geval kan men hier, zooals van zelf spreekt, aannemen) ook vroeger deugdzaam leefde en nochtans door de beschuldiging werd getroffen. De grootste braafheid zal hem voortaan niet baten, ja de wereld zal vaak in 't angstig vermijden ook van den schijn des kwaads 't bewijs van een onzuiver geweten meenen te zien. Een krachtige wijze van handelen echter zal den beledigde ten minste er in doen slagen de schreeuwers den mond te stoppen en hem 't bewustzijn schenken, dat hij 't hoogste, waarover hij kon beschikken, zijn leven, niet te dierbaar heeft geacht, om 't voor zijn eer op 't spel te zetten.

3. Na 't voorafgegane behoeft wel niet nader bewezen te worden, dat 't duel ook geen ongerijmd middel tot herstel van eer is. Slechts ééne vraag moeten wij hier nauwkeuriger beschouwen. Zal de beledigde ook, indien hij door eenig zedelijk gebrek de belediging heeft veroorzaakt, voldoening eischen? Hier moet men wèl onderscheiden. Is 't bedoeld zedelijk gebrek van lichten aard, zoodat 't de inwendige eer niet schaadt, dan heeft de beledigde zeker 't recht en is 't zijn plicht voldoening te vragen. Want waar moest 't heen, zoo 't ieder vrijstond zijn naaste alle kleine gebreken, die deze wellicht heeft, te verwijten? Men versta ons wèl; we bedoelen hier den onbevoegden berisper. Is de persoon, die zijn afkeuring uitspreekt, daartoe door zijn betrekking, door bloedverwantschap of vriendschap gerechtigd, dan kan de uitdaging natuurlijk niet plaats hebben, want de berisping is dan geen krenking der eer, maar een zedelijke dienst. Lijdt daarentegen de beledigde aan groote, schandelijke zedelijke

gebreken, dan spreekt 't van zelf, dat hij 't recht op herstel van eer heeft verbeurd. Want hij, die zijn inwendige eer verloren heeft, kan ook geen aanspraak maken op bewijzen van achting.

Met betrekking tot de zoogenaamde valsche punten van eer, zijn ook wij van gevoelen, dat elke kleinigheid niet de aanleiding mag wezen tot een duel. Echter gelooven we, dat 't altijd beter is, zoo er onder de jongelingschap, vooral onder de studeerende, ook om geringe oorzaken duels plaats hebben dan dat ze verzinke in den poel der lafhartigheid en pedanterie.

We hebben tot dusver 't duel beschouwd van 't standpunt des beleedigden, die volgens den aard der zaak ook de uitdager is. Anders doet 't zich aan ons voor, als wij 't met 't oog op den uitgedaagde beschouwen.

De aanneming eener uitdaging is meer een zaak des gevoels; nochtans is ze ook bestaanbaar voor de rechtbank des verstands.

Vooreerst is 't noodig twee verschillende oogpunten te onderscheiden. 't Kan namelijk gebeuren, dat bij plaats gehad hebbende beleedigingen ook de schijnbaar eenige of — als we 't zoo noemen mogen — officieele beleediger in zekeren graad mede beleedigd is, dikwijls zelfs nog veel grievender dan zijn uitdagende tegenstander. Intusschen doet zich ook vaak 't tegenovergestelde voor en heeft de krenking der eer slechts aan ééne zijde plaats.

A. In 't eerste geval moet zoowel de uitgedaagde als de uitdager er prijs op stellen te doen blijken, dat hij geen schending zijner eer duldt. Dat de uitdaging door zijn tegen-

stander en niet door hem gedaan werd, is óf aan 't toeval te wijten óf 't gevolg daarvan, dat de eerste sneller in 't nemen van een besluit was dan de laatste. De uitdaging kan onder deze omstandigheden als wederzijdsch beschouwd worden, al heeft de een haar ook vroeger gedaan dan de ander. 't Is dus duidelijk, dat deze wijze van aanneming eener uitdaging — indien, zooals we zeiden, hier van een aanneming sprake kan zijn — door 't verstand evengoed gebillijkt wordt als de uitdaging zelf.

B. Is de uitgedaagde — zooals in 't tweede door ons aangehaald geval plaats heeft — niet mede beleedigd, en is dus enkel de eer van zijn tegenstander aangetast, dan moeten we vóór alles onderzoeken of en in welken graad deze schuld heeft aan de beleediging. Hier kunnen nu drie gevallen zich voordoen.

1. De beleedigde heeft op geenerlei wijze schuld aan de krenking zijner eer; hij is vrij van elk zedelijk gebrek, dat haar zou hebben kunnen veroorzaken.

2. De beleedigde heeft een zedelijk gebrek, dat tot de beleediging aanleiding heeft gegeven; 't is echter zoo onbeduidend, dat 't de inwendige eer volstrekt niet schaadt.

3. 't Gebrek, dat de oorzaak is der beleediging, is van dien aard, dat 't de innerlijke eer werkelijk bezoedelt of vernietigt.

Ad. 1. Krenkt A. de eer van B., zonder dat deze hieraan schuld heeft, dan moet A. daar blijkbaar een of ander doel mee hebben. Dat dit doel op zich zelf door de zedelijkheid onvoorwaardelijk veroordeeld wordt, komt hier niet in aanmerking, daar we de zaak enkel uit 't oogpunt des verstands beschouwen. — Stellen we, dat de beleediging plaats heeft en de uitdaging insgelijks. Nu weigert echter de beleediger

A. den beledigde B. de door dezen geëischte voldoening. Wat zal 't gevolg zijn? Zal gene zijn doel bereiken? Zeer zeker niet; veeleer zal de aan B. toegevoegde belediging in de meeste gevallen op zijn hoofd terugkomen. Derhalve zal A. juist 't tegendeel bereiken van 't geen hij bedoelde.

Doch nemen we aan, dat de belediging zonder een bepaald doel, b v. uit hartstocht, plaats had. A. koestert — om een reeds aangevoerd voorbeeld nogmaals te gebruiken — een heftige onreine liefde voor de vrouw van B. en verleidt haar. B. ontdekt 't bedrog en eischt voldoening. Zal A. die kunnen weigeren? Afgezien van de zedelijke laagheid, zal A. zich door zulk een weigering niet in de samenleving onmogelijk maken? Nadat hij B.'s vrouw ten val heeft gebracht, weigert hij haar echtgenoot — misschien uit principiële nauwgezetheid — de gevraagde voldoening! De wereld zou over A. een streng vonnis vellen en zelfs tegenstanders van 't duel zouden zijn gedrag niet kunnen billijken. Derhalve zal zijn verstand hem reeds moeten doen besluiten de uitdaging aan te nemen.

Ad. 2. Stellen we, A. heeft de wel wat zotte eigenschap van te overdrijven, hij is, wat men platweg noemt: „een opsnijder.” Nu onderhoudt B. hem in een publiek gezelschap op beledigende wijze over dit gebrek. A. antwoordt met een uitdaging. B. wijst haar af. Wat zal B. daardoor verkrijgen? Zeker niets dan den spot, dien hij A. misschien wilde doen ten deel vallen. Ongetwijfeld zal de laatste een als vroeger geacht man blijven, B. echter wegens belachelijke aanmatiging, gepaard met vreesachtig terugtreden, in zijn uitwendige eer groote schade lijden. Hij zal dus volkomen zijn doel missen.

Ad. 3. De zaak verkrijgt een geheel ander voorkomen,

indien A. door B. een belediging wordt aangedaan, waartoe gene door een onteerend zedelijk gebrek aanleiding heeft gegeven. In dit geval is B. aan A. geen genoegdoening verschuldigd, want krachtens 't nauw verband tusschen innerlijke en uitwendige eer verdwijnt de laatste van zelf, als de eerste niet meer aanwezig is. Indien nu B. 't niet bestaan der uitwendige eer bij A. constateert, beledigt hij dezen niet, wijl A. in den eigenlijken zin des woords onbekwaam is te beledigen of beledigd te worden. Hij heeft zich zelf van zijn innerlijke eer en daarmee van de aanspraak op voldoening beroofd; dus behoeft deze in geen geval te worden gegeven. Zelfs dán is men den eerlooze geen voldoening verschuldigd, als de belediging, die men hem heeft aangedaan, niet rechtstreeks op een onteerend zedelijk gebrek betrekking heeft. 't Is genoeg dat dit bestaat. Want eerloosheid verbreekt den band, die ons aan de samenleving hecht, en verbant ons daaruit voorgoed. Natuurlijk moet dit gemis van eer algemeen bekend zijn of algemeen bekend gemaakt worden, opdat de uitgedaagde ook voor zijn medeburgers verantwoord zij. Is de eer van den uitdager twijfelachtig, dan moet de aanneming der uitdaging afhankelijk zijn van 't antwoord op de vraag of de secondant een voldoende borg voor de eer van zijn client is.

Eer we tot 't tweede deel van ons betoog overgaan, moeten we over een soort van duel spreken, die we nog onaangevoerd hebben gelaten. 't Is 't zoogenaamd duel op leven en dood, d.w.z. een duel, waarbij toebereidselen gemaakt worden, die geen twijfel overlaten, dat een der beide partijen moet vallen. 't Is noodig deze soort van duel nader te beschou-

wen, wijl bij de bedoeling van afwering zich hier nog een tweede beweegreden doet gelden. De duellisten worden namelijk door de overtuiging gedreven, dat beiden niet meer op aarde bestaan kunnen, dat een van hen moet wijken. Deze gedachte heeft eenigszins grond, maar volstrekt niet altijd. We zouden zelfs zeggen, dat ze zeer zelden in aanmerking mag komen. Waut 't bezwaar, dat men samen niet meer kan leven, is ook op andere wijze weg te nemen, vooral wijl volgens de bestaande wetten de overblijvende duellist in elk geval genoodzaakt is van woonplaats te veranderen. 't Blijkt dus, dat deze beweeggrond een zeer beperkt recht van bestaan heeft.

Deze omstandigheid is te gewichtiger, wijl zelfs vele tegenstanders van 't duel hun goedkeuring schenken aan 't duel op leven en dood, waarbij men van de bovengenoemde gedachte uitgaat, terwijl wij, die 't duel verdedigen, juist die gedachte niet onvoorwaardelijk kunnen billijken. Anders is 't indien 't duel in zijn ernstigsten vorm als betooning van afwering eener zware belediging plaats heeft. Hier is 't volkomen in zijn recht.

Met deze beschouwing eindigt 't eerste gedeelte onzer verdediging van 't duel. We gelooven daarin de duellisten (zoo wel den uitdager als den uitgedaagde) ten minste van de vaak hun aangewreven blaam van lichtzinnigheid en gedachteloosheid te hebben gezuiverd.

't Duel voor den rechterstoel der zedelijkheid.

Wanneer we denken aan al de verdachtmaking en de hevige aanvallen, door vele zedenleeraars tegen 't duel gericht, zouden we haast in verzoeking komen ons met de uitspraak van Göthe's Tasso te troosten:

„Viel lieber, was ihr euch unsittlich nennt,
Als was ich mir unedel nennen müsste!“

(Akt 2, Sc. 3.)

Maar daarmee is de zaak niet afgedaan. Juist wijl hier de aanvallen op waarlijk moorddadige wijze vermeerderen, moeten we ze weten te weerstaan. Onze tegenstanders meenen zich reeds op de zegepraal te kunnen beroemen. Toonen we hun, dat dit niet zoo is. De strijd is zeker zwaar. Doch hoe zwaarder strijd, hoe roemrijker overwinning. Maken we gebruik van der tegenpartij eigen wapen en toonen we in de eerste plaats aan, dat de oorspronkelijke practische begrippen met onze zienswijze in overeenstemming zijn.

1. 't Begrip van innerlijke vrijheid verzet zich niet tegen 't duel. Die dit wil beweren zou eerst moeten aantonen, dat 't geweten 't duel *onvoorwaardelijk* veroordeelt. Dit zou echter hoogst moeilijk zijn. Indien men tot een stemming der gewetens overging, zou zich in de beschaafde wereld (niemand zal 't ontkennen) zeker ten minste een aanzienlijke

minderheid voor 't duel verklaren. Maar dat zou geen bewijs zijn, noch voor noch tegen. Men mag hier niet letten op 't practisch gevoelen van ieder bijzonder persoon, dat toch onjuist kan wezen. We moeten de zaak in haar geheel overzien en dan vragen we, of 't duel met de overige practische begrippen al dan niet bestaanbaar is. In 't eerste geval is de uitspraak van 't begrip der innerlijke vrijheid ten voordeele, in 't tweede ten nadeele van 't duel. Gaan we dus met ons onderzoek voort.

2. 't Begrip der volmaaktheid eischt, dat ieder zijn eer, zoowel de innerlijke als de uitwendige, onbevlekt beware. 't Eischt dus ook, elk deugdelijk middel aan te wenden om de geschonden eer te herstellen. Nu is de vraag hoe 't middel tot herstel van eer moet wezen, om zijn doel te bereiken. 't Is duidelijk, dat 't met den aard der eer zelf overeenkomstig moet zijn. Deze nu is zuiver afgetrokken; dus zal ook 't middel tot herstel er van iets afgetrokken moeten zijn. De uitwendige eer bestaat in de blijken van achting, waarop de man, die innerlijke eer bezit, aanspraak maakt. 't Middel om de uitwendige eer te herwinnen zal 't gevoel zijn, dat men deze blijken van achting in elk geval weer ontvangen wil, d.i. practisch toegepast, 't streven de belediging, door welke genoemde blijken werden geweigerd, van zich af te weren. Daar 't echter om uitwendige eer te doen is, moet dit gevoel, dit streven op de eene of andere wijze aan den dag gelegd worden. Dit kan, zooals van zelf spreekt, niet enkel door woorden geschieden, want deze alleen zouden niet krachtig genoeg zijn. Er moet een daad plaats hebben, die duidelijk bewijst, dat 't den beledigde met de verdediging zijner eer hoogst ernstig gemeend is. Om dit behoorlijk in 't licht te stellen, moet een dierbare bezitting op 't spel

worden gezet, iets, dat als 't ware even kostbaar is als de eer. Welke bezitting zal hiertoe nu meer geschikt zijn en krachtiger bewijs opleveren — of liever alleen voldoende zijn — dan 't leven zelf? 't Duel is 't eenige gepaste middel om te bewijzen, dat men zijn leven veil heeft tot redding zijner eer en is dus als zoodanig met 't begrip der volmaaktheid in overeenstemming.

Hoofdzakelijk heeft de hier geleverde bewijsvoering betrekking op den uitdager. Maar ook de aanneming der uitdaging wordt door 't begrip der volmaaktheid gebillijkt. Behalve dat de uitdaging de aanneming veronderstelt, is de moed een hoedanigheid, die de zedelijke waarde van den man verhoogt. 't Duel is een bewijs van persoonlijken moed. — De bewering, dat de moed, die den uitgedaagde tot de aanneming der uitdaging beweegt, niets anders is dan koortsachtige opgewondenheid zonder zedelijken grondslag, blijkt reeds dadelijk onhoudbaar. De duellist volgt in zijn gedachten een verheven stem, die hem gebiedt zijn eer te verdedigen. Is dit niet een genoegzame zedelijke grondslag? Kan men hem niet met den krijgsman gelijk stellen? Beiden — duellist en soldaat — strijden voor een begrip, slechts met dit onderscheid, dat de laatste soms gedwongen en de eerste steeds vrijwillig zich naar de strijdplaats begeeft.

3. Verlangt vooral 't begrip der volmaaktheid de uitdaging, 't begrip der welwillendheid gebiedt doorgaans de aanneming er van. — Hij, die zijn medemensh zonder voldoende reden aanvalt, maakt zich in elk geval in hoogen graad aan kwaadwilligheid schuldig. Indien zijn gemoed niet volkomen bedorven is, zal hij dit van zelf na de eerste opwelling van den hartstocht inzien. Voorts zal hij beseffen, dat hij den beleedigde voldoening schuldig is. Deze voldoe-

ning moet, dat spreekt van zelf, den vorm aannemen, dien de beleedigde en niet dien, welken de beleediger verkiest. Ongetwijfeld zal 't de plicht van laatstgenoemde zijn, de beleediging zoo vreedzaam mogelijk uit te wisschen. Kan dit echter niet en verlangt de beleedigde volstrekt gewapenderhand voldoening, dan zou de beleediger zich in nog hooger grad aan kwaadwilligheid schuldig maken, indien hij weigerde „den wil des beleedigden niet slechts te volgen, maar ook tot den zijne te maken.” Zou 't b.v. niet van de grootste onbeschaamdheid getuigen, zoo de verleider eener gehuwde vrouw met haar echtgenoot den door dezen verlangden strijd niet wilde aangaan?

Hier is echter een bedenking op te lossen. Men vraagt dikwijls: moet de uitgedaagde beleediger de uitdaging niet afwijzen, ten einde door 't dooden of wonden zijner tegenpartij niet opnieuw een daad van kwaadwilligheid te begaan? Hij, die zich door dit bezwaar liet afschrikken, zou voor alles vergeten dat 't den uitdager niet slechts volkomen bekend is, dat zijn leven op 't spel staat, maar dat hij dit zelfs wenscht en wil, omdat 't hem anders niet mogelijk is zijn protest tegen de beleediging behoorlijk kracht bij te zetten. Niet slechts de aanneming der uitdaging wordt hier dus gebiedend verlangd, maar ook 't pogen (afgezien nog van den plicht des zelfbehouds) zijn tegenstander zoo spoedig mogelijk buiten gevecht te stellen. Indien de uitgedaagde b.v. in de lucht schoot, zou zijn tegenstander dit volstrekt niet kunnen dulden, want de voldoening zou daardoor ontoereikend worden.

Tot dusver plaatsten we ons op 't standpunt van den uitgedaagde. Maar zelfs de uitdaging is niet onvoorwaardelijk met 't begrip van welwillendheid in tegenspaak. We hebben gezien, dat 't niet in de eerste plaats 't doel van den uitda-

ger is zijn tegenstander leed te berokkenen, maar slechts zijn eigen geschonden eer te zuiveren. 't Leed is slechts een bijkomende zaak als noodwendig gevolg van 't duel. Dus is de beweegreden van den uitdager geen kwaadwilligheid. Wat echter 't leed aangaat, dat we hier als noodzakelijk gevolg aantreffen, moeten we doen opmerken, dat de zedenleer zelfs 't dooden van een mensch in sommige gevallen van noodweer, veroorlooft. Nu kunnen we gevoeglijk beweren: 't duel is een daad van zelfverdediging. Men verdedigt er wel zijn lichamelijk leven niet door, maar zijn zedelijk bestaan, zijn leven voor de maatschappij. —

Wie zulk een leven bezit, zal 't zich niet willen laten ontnemen. Hij zal dus op de eene of andere wijze den eeroover ter verantwoording moeten roepen. Volgens de grondstelling echter, dat 't leven des lichaams 's menschen hoogste goed niet is, zal menigeen dit liever op 't spel zetten dan door 't gerecht na lange beraadslaging een beschamend vonnis te hooren uitspreken. Letten we daarbij nog op de gelijkheid der kansen, dan kunnen we met recht vragen: waarin bestaat dan toch die groote kwaadwilligheid, welke men in 't duel en vooral in de uitdaging wil zien? Hierbij moeten we ook acht slaan op 't geen we in 't eerste gedeelte als bij 't duel noodig hebben doen uitkomen: de aanneming der uitdaging en 't aanvaarden van den strijd is altijd volkomen vrijwillig. Derhalve sluit 't duel geen onvoorwaardelijk, maar een beperkt, betrekkelijk zooveel mogelijk verzacht leed in zich. —

We moeten ook de tegenwerping nietig verklaren, dat de uitdager strijdig met 't begrip der welwillendheid zou handelen, vooral indien hij huisvader is. Zoomin de krijgsman als zoodanig liefdeloos is jegens zijn huisgezin, is hij 't, die

voor zijn eer 't leven waagt. De idee, waarvoor hij strijdt, is zijn rechtvaardiging. —

4. Zelfs 't begrip des rechts is slechts in schijn met 't duel in tegenspraak. We bedoelen hier, zooals van zelf spreekt, 't natuurrecht. De grondslag van dit begrip is ongetwijfeld de uitspraak: „Strijd mishaaft.” We kunnen noch willen dit tegenspreken. 't Is ook niet noodig. Strijd mishaaft — maar 't duel is volstrekt geen strijd. Want strijd is een tegenover elkander staande, zich zelf opheffende beschikking over één voorwerp. Onderzoeken we nu of deze bepaling op 't duel toepasselijk is, dan moeten we erkennen, dat 't gewichtigste punt hier ontbreekt, namelijk 't voorwerp, waarover beschikt zal worden. Waar is dit hier te vinden? Zou 't misschien de eer zijn? Dit kan nooit 't geval wezen, want de eer wordt door 't gevoel, dat tot afwering der belediging dringt, gezuiverd. 't Duel is enkel de betuiging van dit gevoel. Geen strijd dus — een overeenkomst vinden we hier, die voor beide partijen gelijke uitzichten opent en beide partijen dus in gelijke mate bevredigt. De aanneming der uitdaging, 't verschijnen op de strijdplaats is altijd vrijwillig en 't duel derhalve geen aanslag op de persoonlijke veiligheid van den medemensch. 't Duel is echter niet slechts geen strijd; 't maakt doorgaans een einde aan den strijd. Hoe beschamend zulk een strijd van eer voor beide partijen is, kan hij alleen beseffen, die er getuige van was. Doch met de uitdaging houdt alle oneenigheid op, en 't koel, bedaard overleg der secundanten begint. — Dus brengt 't duel, ook met 't oog op 't natuurrecht, veeleer goed dan kwaad teweeg. —

5. Met 't begrip der billijkheid eindelijk hebben we, welbeschouwd hier niet te doen, 't geen we terstond willen aantonen. 't Duel is geen daad van vergelding. 't Betreft geen

gelijke verdeeling van lief en leed tusschen belediger en beledigde. Hoe zou daarvan sprake kunnen zijn, daar vaak een van beide partijen, misschien juist de schuldige, ongedeerd blijft? Ook zou de vergelding op geenerlei wijze aan 't misdrijf geëvenredigd zijn. Eindelijk kan men 't duel reeds daarom geen daad van vergelding noemen, wijl de vergelder — ook indien de belediger eenige straf ontving — de beledigde zelf zou zijn. Geen bestraffing, een daad van persoonlijke wraak zou 't dus wezen. Dit kan 't duel echter na al 't voorafgegane niet zijn en is 't gewoonlijk ook niet, zoodat 't begrip der billijkheid niet in aanmerking kan komen.

Nu doet zich de vraag voor, of 't duel bij twisten over 't punt van eer voldoende is, of daarbij niet een bepaalde daad van vergelding moet plaats hebben.

Als we tot beantwoording dezer vraag overgaan, moeten we vóór alles er op wijzen, dat de menschelijke gerechtigheid uiterst gebrekkig is, ondanks de hooge ontwikkeling des rechts. Men gevoelt dit nooit levendiger dan juist bij de beschouwing van 't begrip der billijkheid, dien maatstaf van alle gerechtigheid. Indien 't nu den rechter niet altijd gegeven is een gepaste mate van vergelding te vinden, dit gebrek doet zich meestal, zoo niet altijd, gevoelen bij krenkingen van eer, van welke soort ze ook mogen zijn. We kunnen dus de aanklachten deswege niet beschouwen als een poging om de bestraffing van den belediger te verkrijgen, want dit doel bereikt men slechts in schijn. De klacht is in dit geval niets anders dan een daad van afwering, maar, zooals we reeds aangetoond hebben, volstrekt ontoereikend. Ze bewerkt niets *anders*, maar ze bewerkt *minder* dan 't duel. Daarom is dit doeltreffender dan een gerechtelijke klacht.

Hiermee hebben we 't duel aan alle oorspronkelijke prac-

tische begrippen getoetst. Door geen van deze wordt 't verworpen, door sommige zelfs geëischt. Moet dit ons niet dringen tot 't besluit, dat die zedenleeraars, welke 't duel onvoorwaardelijk afkeuren, grootelijks dwalen, doordien ze twee punten in 't wezen van den mensch niet juist weten te waardeeren? Ten eerste kunnen ze maar niet inzien, dat 't leven niet 't hoogste goed is, en ten tweede verliezen ze 't nauw verband tusschen innerlijke en uitwendige eer uit 't oog. Ze bedenken niet, dat een man, in zijn uitwendige eer gekrenkt, ook vaak de innerlijke eer verliest. Ze vergeten, dat zekere blijken van waardeering van de zijde onzer medeburgers ons zoo onontbeerlijk zijn als de lucht om te leven. Maar ze vergeten ook, dat de man bij dikwijls herhaalde, onverhinderde aanvallen op zijn eer eindelijk ophoudt een zich zelf bepalend wezen, een persoon te zijn en dat hij slechts als zoodanig een werkzaam lid der maatschappij kan wezen. Hiermee zijn we tot 't derde gedeelte van ons be-
toog genaderd.

III.

't Duel en de maatschappij.

De nieuwe gezichtspunten, die zich hier aan ons zullen voordoen, brengen weinig verandering in den ons gebleken stand der zaak, daar ook zij geen gewichtige bezwaren tegen 't duel kunnen opleveren. 't Is een feit, dat in alle beschaafde staten 't duel volgens de wet verboden is, maar 't is ook waar, dat nergens die wet in haar volle gestrengheid wordt toegepast. Zelfs hij, die bij 't duel zijn tegenpartij doodt, ontvangt doorgaans een zeer zachte straf. Dit is een bewijs, dat 't duel met den Staat als zoodanig niet in strijd is, en dat de daartegen gerichte wetten grootendeels haar bestaan hebben te danken aan de noodzakelijkheid ook hier 't altijd schadelijk „te veel” tegen te gaan.

Onderzoeken we de verhouding van 't duel tot de maatschappelijke begrippen, dan vestigen we 't oog:

1. op de rechtvaardigheid. Deze zou 't duel zeker verwerpen, indien 't zoo vaak herhaald verwijt gegrond ware en 't werkelijk een eigenmachtige handelwijze om zich recht te verschaffen kon genoemd worden. 't Is niet te ontkennen, dat „niemand zijn eigen rechter mag zijn” en de regeering met alle macht dit beginsel moet handhaven, omdat anders de geregelde gang der zaken zou verstoord worden. We beweren echter juist, dat 't duel geen middel tot willekeurige rechtsverschaffing is. — Wat toch is 't doel der rechtspleging?

Elken twist of strijd zooveel mogelijk te voorkomen en, zoo die evenwel ontstaan is, daaraan, alsmede aan de gevolgen er van, zoo spoedig mogelijk een einde te maken. Maar we hebben reeds aangetoond: 't duel is geen strijd. Dus is 't buiten 't gebied der rechtspleging. — Doch we hebben ook gezegd: 't duel maakt doorgaans een einde aan den strijd. Is dat geen willekeurige rechtsverschaffing? Komt 't gerecht alleen hier niet de beslissing toe? Zonder twijfel — maar 't duel beslecht ook geen strijd; 't is geen daad van vergelding. De strijd houdt er wel door op, maar wordt niet beslecht — hij wordt enkel *afgebroken*. 't Duel komt dus volstrekt niet in botsing met de rechtvaardigheid en zou zonder schade kunnen geduld worden.

Wil men ons tegenwerpen, dat de Staat alleen mag beschikken over 't leven zijner burgers, dan vragen we: waarom straft de Staat dan niet de poging tot zelfmoord, waarom laat hij 't dansen op de koord en andere verrichtingen, waarbij 't leven van den mensch in gevaar komt, onverhinderd? Zoolang dit alles wordt toegelaten, kan men den duellist minder 't verwijt van ongehoorzaamheid aan de wet dan den Staat dat van barbaarschheid maken.

Ook moet men niet vergeten, dat de Staat den in zijn eer gekrenkten man geen behoorlijke voldoening kan geven. Daar echter zulk een voldoening voor personen, die een zeer levendig gevoel van eer bezitten, vaak onontbeerlijk is, om hun maatschappelijk leven op gepaste wijze voort te zetten, komt de barbaarschheid der wetten, die 't duel verbieden, des te meer uit. Zulke wetten doen meer kwaad dan goed, want ze werken er toe mee 't gevoel van eigenwaarde bij den vrijen burger te onderdrukken en den man te verlagen. De geschiedenis leert, dat de wetten tegen 't duel slechts onder

despotische monarchen bijzonder scherp waren, omdat dezen niemand dan zich zelf vergunden op 't bezit van eer aanspraak te maken en de waarde van den burger gering achtten.

2. Evenmin als 't begrip der billijkheid is 't stelsel van belooning en straf met 't duel in strijd. — We wenschen niet alles te herhalen wat we in 't tweede gedeelte van ons betoog hiervan gezegd hebben. Toch moeten we op twee punten opmerkzaam maken. Men zou met 't oog op 't stelsel van belooning en straf tegen 't duel 't bezwaar kunnen aanvoeren, dat, wijl 't geen straf in zich sluit, de schuldige er de vergelding door ontgaat, die in elk geval zijn deel moest zijn. — In plaats van dit te weerleggen, merken we ten eerste eenvoudig aan, dat een voldoende oplegging van straf, ook als 't duel vermeden wordt, niet zal plaats hebben, en de beleedigde bovendien geen voldoening bekommt. Ten tweede is 't niet te ontkennen, dat ieder zijn leven meer of minder lief heeft. Moet de beleediger dit nu op 't spel zetten, dan ontvangt hij daardoor altijd straf, vooral wijl hij 't bewustzijn heeft voor een kwade zaak te strijden. Dus wordt door 't duel gewoonlijk ('t spreekt van zelf *nulla regula sine exceptione*) ook een betere *bestrafing* verkregen dan door 't gerecht. Echter mag deze nooit tot hoofddoel van 't duel gemaakt worden.

3. 't Zou enkel spitsvondigheid zijn te beweren, dat 't duel onbestaanbaar is met een geregelden gang van 't bestuur, 't Positieve recht der meeste staten wordt door 't duel ongetwijfeld verstoord, doch in zoo geringe mate, dat 't onmogelijk — zooals Dr. Nahlowsky o.a. beweert — op krediet en ondernemingsgeest invloed kan hebben. In landen, waar duels tusschen staatslieden tot de orde van den dag behooren,

zou dit 't geval kunnen wezen. Doch waar zijn zulke landen te vinden?

4. De beschaving en ontwikkeling van den geest wordt door 't duel meer bevorderd dan tegengegaan. — Slechts de vrije staat kan bloeien; alleen de staat, wiens burgers gevoelen, dat ze vrije mannen zijn, vindt steeds verdedigers zijner rechten. Vrije mannen kunnen slechts zij genoemd worden, die tot zekeren graad zich zelf bepalen, d.w.z. die personen zijn. Daartoe is echter de handhaving der uitwendige eer noodig. Of zal hij, die gehoond en bespot zijn levenspad bewandelt, een goed strijder voor de eer zijns vaderlands kunnen zijn? Zal 't gevoel, dat hij overal voor 't hoofd gestooten wordt zonder zich voldoening te kunnen verschaffen, hem niet zóó neerdrukken, dat vreugde, moed en kracht hem eindelijk verlaten? Maar zonder nog te spreken van zijn persoonlijke gevoelens, zal hij kunnen werken, indien de algemeene minachting haar belemmerenden invloed op hem uitoeft? Men ziet 't, zonder een middel tot herstel der eer is geen beschaving en ontwikkeling van den geest mogelijk. Wijl de Staat zijn burgers zulk een middel niet aanbiedt en ook niet aanbieden kan, moet 't hun zelf overgelaten zijn zich genoegdoening te verschaffen. Dit geschiedt slechts door 't duel op volledige wijze.

Men werpe ons niet tegen, dat Rome, 't groote en machtige Rome der oudheid 't duel niet kende. 't Is juist een erkende fout van Rome, dat 't de persoonlijke waarde zijner burgers gering achtte. Voor 't overige kan in een slaven houdenden staat, in een staat, waar de menschen zelf hun waardij en vrijheid zoo verlagen en minachten, dat ze hun broeders tot lastdieren vernederen, de strijd van eer niet licht in gebruik komen, en, zoo dit gebeurt, zal zulk een staat de sla-

vernij niet lang meer dulden. 't Duel is een kenteeken der vrijheid; daarom bleef 't voor 't Germaansche volk, dat de persoonlijke vrijheid steeds in hooge eer gehouden en in onze dagen tot een uitstekenden trap van ontwikkeling gebracht heeft, bewaard, 't duel een tijdperk van bloei te doen beleven.

5. Met de verhouding van 't duel tot 't begrip eener „bezielde maatschappij” (*) is 't eindelijk evenzoo gelegen als met die tot 't begrip der innerlijke vrijheid. Ook de „bezielde maatschappij” kan op zich zelf noch een gunstig noch een ongunstig oordeel vellen. Nadat de overige maatschappelijke begrippen echter 't hunne hebben doen hooren, vernemen we ook haar uitspraak in 't hoogste beroep. Daar intusschen alle andere vonnissen gunstig zijn, kan 't hare niet anders wezen.

Vatten we al wat we hier gezegd hebben samen, dan moeten we erkennen, hoe noodzakelijk een band is, die 't beschaafde deel der maatschappij bijeenhoudt, hoe alle gezellig verkeer zou verdwijnen, indien er niet een middel bestond om aan wederzijdsche beleedigingen, die op andere wijze niet zijn uit te wisschen, een einde te maken. 't Duel is een instelling, die op persoonlijken moed gegrond is. Persoonlijke moed is een verheven eigenschap van den geest, die zelfs onze achting afdwingt, indien we haar bij den booswicht aantreffen. De moedige is zedelijk nooit volkomen gezonken en nooit geheel veracht. Hoe ellendig en verfoeilijk is daarentegen de lafhartige misdadiger! Is de moed dus in staat

---

(*) Wat de schrijver onder „beseelte Gesellschaft” verstaat, is mij duister. Die 't weet zal mij een dienst bewijzen door 't mij, per boekverkoopersgelegenheid aan 't adres van den uitgever dezes, te berichten. Ik kan niet anders dan de uitdrukking woordelijk teruggeven.

zelfs den boosdoener in ons oog boven zijn gelijken te verheffen, hoeveel schooner en edeler komt hij ons dan voor bij volkomen rechtschapen mannen! — 't Duel is ook geheel er op ingericht aanmatigende lafaards in bedwang te houden, die anders door hun grenzenlooze en laffe onbeschaamdheid de wereld in rep en roer zouden brengen. Deze goede eigenschap van 't duel weegt rijkelijk op tegen de kwade zijde, die 't heeft door toedoen van buitensporige vechters en twistzoekers. Befaamde duellisten zijn beter te dulden dan geraas makende dwazen, want niets is erbarmelijker en minder te verdragen dan de met pauwenveeren pronkende lafheid en gemeenheid. Dat men 't vechten kan vermijden, dat men rustig zijn weg kan gaan zonder tot dit uiterst middel zijn toevlucht te nemen, getuigt slechts vóór 't duel. 't Bewijst, dat de samenleving voor den stillen en waardigen burger er niet onveilig door wordt gemaakt, maar veeleer een vasten en zekeren grondslag er door verkrijgt. De hartstochtelijke voorvechter laat den bedaarden man van eer ongemoeid en tracht slechts met zijns gelijke twist te zoeken; de snoevende lafaard echter is te onbeschaamder en kwaadaardiger naarmate de persoon, met wien hij te doen heeft, stiller en bescheidener is.

Uit dit alles blijkt duidelijk, dat 't duel volstrekt niet onvereenigbaar is met den vooruitgang der negentiende eeuw. 't Zou hoogst onrechtvaardig zijn iets te verwerpen enkel omdat 't ook in de middeleeuwen gebruikelijk was. 't Streven der menschheid moet niet zijn al wat vroeger reeds bestond af te schaffen, maar 't te veredelen en met den geest des tijds in overeenstemming te brengen. En dit is hier ruimschoots geschied. 't Tweegevecht der middeleeuwen en 't hendaagsch duel — welk een groot onderscheid! Was 't eer-

ste inzonderheid een daad van wraak, bij 't laatste hebben we vóór alles te letten op 't verlangen naar herstel van eer. Was 't eerste vaak een ruwe vechtpartij, waaraan men door geweld gedwongen deelnam, 't laatste is altoos een wederzijds vrijwillige strijd, die volgens bepaalde regelen en vormen plaats heeft. Dat een tweegevecht met den geest onzer eeuw niet vereenigbaar is, moet zeer bestreden worden. Zoolang de betrekking der menschen onderling niet van dien aard is, dat al 't krenkende ten eenenmale is verbannen, zal ieder steeds naar een middel zoeken om beledigingen, die hem aangedaan worden, uit te wisschen. Dat middel zal echter niet altijd vreedzaam kunnen zijn. Een belediging, ook slechts met woorden, is steeds iets gewelddadigs. Iets gewelddadigs kan doorgaans niet op zachte wijze uit den weg geruimd worden; 't vereischt veeleer als tegenwicht vaak wederkeerig een daad van geweld.

Letten we er op, dat er oorlogen zijn, die in den eigenlijken zin des woords duels van volken moeten heeten, d.w.z. dat ze door een volk in de eerste plaats voor zijn eer gevoerd worden, dan kunnen we gevoeglijk beweren: zoolang de oorlog blijft bestaan, zal ook 't duel niet afgeschaft worden! (*)

(*) Zoo was de groote oorlog van 1870 en '71 tusschen Duitschland en Frankrijk, blijkens zijn ontstaan, een strijd van eer. — 't Is voorts bekend, dat Friedrich II in zijn geschriften er den spot mee drijft, dat Engeland zich wegens de mishandeling van een matroos bijna in een oorlog gewikkeld had.

S L O T W O O R D.

Aan 't einde van ons betoog komt 't ons niet ongepast voor een blik te slaan op dien kring in Duitschland, wiens leden voornamelijk groote voorstanders van 't duel zijn. Dien kring vormen de academieburgers. Ook hier is verdediging noodig, want geen gebruik is misschien heftiger aangevallen dan 't zoogenaamd studentenduel. Van de daartegen gerichte verwijten zijn de beide volgende de voornaamste.

1. Van vele zijden wordt beweerd, dat de Duitsche hoogeschoolen, door 't duel, van zetels der wetenschap broeinesten van vechterij en gewelddadigheid zijn geworden. Dit is een zware beschuldiging, te zwaarder, wijl ze eenige waarheid bevat. Dit wil echter niet zeggen, dat ze geheel waar is. — 't Is zeker onbetwistbaar, dat bijna aan alle hoogeschoolen van Duitschland 't duel zeer in zwang is en vele jongelieden zich meer bezighouden met alles wat hierop betrekking heeft dan met 't studievak hunner keuze. Volkomen onjuist is echter de meening, dat daardoor de hoogeschoolen als zetels der wetenschap ontheiligd worden. Uitzonderingen kan men niet als regel laten gelden. De meeste studenten vergeten 't doel van hun verblijf in de academiestad niet, en vele mannen, die gedurende hun studie jaren, als voorvechters bekend ston-

den, zijn na hun vroolijk leven aan de hoogeschool uitstekend nuttige leden der maatschappij geworden, die hun vaderland groote diensten bewezen. Om slechts twee voorbeelden te noemen: Theodor Körner op 't gebied der dichtkunst en der eer en Vorst Von Bismarck op 't terrein der diplomatie in onzen tijd.

2. Een tweede verwijt wordt tegen 't studentenduel evenzeer door zijn vrienden als door zijn vijanden gericht. Men beweert, dat 't ten gevolge der wapenen (de studentendegen) en velerlei voorzorgen, niet van levensgevaar vergezeld en dus slechts ijdel spel is. Ten eerste moeten we hierop antwoorden, dat de studentendegen zeker een licht wapen is en dat door verschillende middelen 't levensgevaar bij genoemde duels aanmerkelijk verminderd wordt; doch geheel *weggenomen* is 't daarom niet. 't Beste bewijs hiervoor is, dat de afloop van duels met den studentendegen niet zelden doodelijk of ten minste gevaarlijk voor 't leven is zooals b.v. in onze dagen dat van den student Von Bismarck te Bonn.

Ten tweede merken we aan, dat de studentendegen gewoonlijk slechts voor de geringste beleedigingen in gebruik is, maar bij ernstiger zaken ook zwaarder wapenen, sabel of pistool, ter hand genomen worden.

De bezwaren, die men tegen 't studentenduel inbrengt, zijn dus ongegrond. 't Veelvuldig plaats hebben van die duels is geen bewijs van gebrek aan betamelijken ernst, want ze hebben ten doel den persoonlijken moed aan te kweeken door hem dikwijls op de proef te stellen, waarbij, omdat er steeds, zij 't dan ook in geringer mate, levensgevaar mee gepaard gaat, 't karakter van 't duel nooit geheel weggenomen wordt. Dat ook ernstiger duels in de studentenwereld meer zijn te vinden dan elders, is in ons oog eerder goed

dan kwaad, en we kunnen dit voor de academische jongelingschap niet anders dan gelukkig achten. Daarom kunnen we 't niet genoeg betreuren, dat hier en daar vereenigingen zijn ontstaan, die zich ten doel stellen 't duel aan de hoogeschole af te schaffen. Die hiertoe willen meewerken, hebben zeker niet gedacht aan — of de waarheid gevoeld van Schillers vers, dat ons voorkomt 't meest gepaste afscheidswoord aan onze lezers te zijn:

„Und setzet ihr nicht das Leben ein,
Nie wird euch das Leben gewonnen sein!”

